

УДК 636.92.082.453.5(477+100)

Ю.І. ВИЧЕРОВА, аспірант

Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ШТУЧНОГО ОСІМЕНІННЯ КРОЛІВ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Розглянуто стан і перспективи штучного осіменіння кролів в Україні й світі; зазначено методи, які використовуються для такого осіменіння, та їх ефективність. Також висвітлено переваги штучного осіменіння перед природним.

Кролівництво – найприбутковіша галузь тваринництва, оскільки кролі – найбільш багатоплідні сільськогосподарські тварини. За рік одна доросла самиця може дати п'ять і навіть більше окролів, і в кожному з них зазвичай буває по шість-вісім кроленят. Деякі високопродуктивні самиці народжують по дванадцять, п'ятнадцять і більше кроленят в одному гнізді [3].

У багатьох країнах світу кролівництву приділяють дедалі більше уваги. Розвитку цієї галузі завжди сприяли надзвичайні біологічні й господарсько-корисні ознаки кролів: невибагливість до умов утримання, годівлі й догляду, висока плодючість, скоростиглість і висока якість продукції – дієтичного м'яса, хутра, пуху тощо [9]. У наш час, за різними оцінками, у світі виробляється від 1,0 до 2,0 млн т м'яса цих тварин. До 70 % загального виробництва зосереджено в Китаї, Італії, Франції, Іспанії. Провідні країни-експортери м'яса кролів – Китай, Бельгія, Польща й Угорщина. Країнами-імпортера-

ми є переважно Італія, Бельгія, Франція, Англія, Швейцарія. В останні роки значно зросла увага до виробництва продукції кролівництва в країнах Африки й Латинської Америки [10].

В Україні найвищого розвитку галузь досягла у 70–80-ті роки минулого століття, коли кролівництво перейшло на промислову основу. Тоді було створено близько 30 потужних кролеферм із маточним поголів'ям від 2 до 5 тис. голів на кожній, що сприяло розширенню чисельності такого поголів'я в усіх категоріях господарств до 6 млн. Проте занепад аграрного сектору й раптові епідемії серед кролів призвели до значного зниження виробництва продукції в Україні [3].

В останні 10 років спостерігається відродження цієї галузі тваринництва, чому сприяли прийняті урядом постанови, перспективні наукові розробки, більш досконалі методичні підходи до

створення кролеферм різного типу господарювання та форм власності, підвищений попит на дефіцитну продукцію кролівництва тощо [1].

Найбільшою інновацією закордонного кролівництва є чимраз ширше застосування штучного осіменіння, хоча таку «новинку» в Італії, Іспанії, Франції застосовують уже понад 10 років. Це пов'язано з помітним збільшенням ферм і вдосконаленням технологій [18]. У багатьох країнах штучне осіменіння на промислових кролефермах є звичним методом.

В Україні зазначена технологія застосовується лише на поодиноких фермах. Однак ситуація починає поліпшуватися, проявляється тенденція до постійного зростання кількості господарств, які практикують штучне осіменіння кролів [12]. ТОВ компанія «Кролікофф» (с. Іваньки Маньківського р-ну Черкаської обл.) на цей час є найбільшою фермою в Україні, де широко застосовують технологію штучного осіменіння кролів. Там утримується понад 62 тис. кролематок [8].

© Ю.І. Вичерова, 2014

Використання штучного осіменіння у кролівництві має низку переваг перед природним. Це, зокрема, такі:

- ефективна профілактика заразних захворювань, які передаються статевим шляхом;
- збільшення тривалості перебування тварин в основному стаді;
- суттєве підвищення запліднюваності самоць і виходу кроленят;
- полігамне співвідношення при штучному заплідненні становить 1:40 (проти 1:8 при природному). Це означає, що потрібно вп'ятеро менше самців;
- можливість вирощувати тільки самоць, закупаючи сперму в центрах штучного осіменіння;
- економія корму й трудових затрат;
- зростання кітності самоць до 85 %;
- створення умов для ширшого використання генетичних методів з цілеспрямованого поліпшення порід кролів, генетичного потенціалу ремонтного молодняку [5].

Іспанські вчені вважають, що штучне осіменіння економічно виправдане на фермах із поголів'ям 300 й більше основних самоць. На великих фер-

мах штучне осіменіння є загальноприйнятим елементом і показником передової технології [16]. Успіх осіменіння в будь-якому разі залежить від приходу кролиць в охоту. У зв'язку з цим вивчаються різноманітні способи стимулювання в них статевої охоти, до того ж не тільки гормональними препаратами. Звертають увагу на технологію отримання сперми, з'ясовують, що саме впливає на якість сперми самців, методи її взяття й розбавлення, техніку заморожування й розморожування, частоту еякуляцій, допустиму тривалість зберігання тощо. Відомі приклади ефективного осіменіння після 5-річного зберігання сперми [14].

Французькі вчені вивчали вплив ступеня розрідження сперми (1:5 і 1:10) на плодючість і багатопліддя. Вони дослідили 519 кролиць, проте суттєвої різниці в плодючості практично не встановили. Тільки кількість народжених живих кроленят у групі з розрідженням 1:10 була дещо меншою [13].

Кубинські вчені оцінювали 142 самців, розділивши їх за якістю сперми на три групи: 1 – придатні; 2 – малопридатні; 3 – непридатні. До 1-ї групи ввійшли самці, в яких концентрація сперми була $>10 \times 10^6$ спермійв, до 2-ї – ті, концентрація сперми яких становила $7,5-10 \times 10^6$, і до 3-ї – концентрація сперми становила $<7,5 \times 10^6$ спермійв. Було встановлено, що придатними виявилися 62 % молодих самців, малопридатними – 6,3 % і непридатними – 31,7 %. Таким чином, вчені підтвердили необхідність перевірки самців на при-

датність перед початком їх використання для штучного осіменіння [17].

З 2001 р. у Франції діють 4 сертифікованих центри штучного осіменіння кролиць і понад 15 – несертифікованих, які на замовлення забезпечують осіменіння безпосередньо в господарствах [15]. Центри відповідають за якість спермодоз і техніку осіменіння, до того ж вони є ланкою у структурі багатомасштабної селекції. Самці у них після багатоступеневого відбору – це представники відповідних ліній. Тільки за останні роки в Європі було створено понад 25 центрів із штучного осіменіння, з них більше 10 – в Італії [6].

Технологічно процес штучного осіменіння кролиць мало чим відрізняється від штучного осіменіння інших видів тварин. Хіба що тим, що весь інструментальний «арсенал» більш мініатюрний, а процес узяття сперми та безпосередньо самі осіменіння легші й віртуозніші [11]. Пропонують три основні етапи в технології штучного осіменіння кролів: взяття сперми (мастурбації за допомогою штучної вагіни й електроеякуляції), лабораторне дослідження сперми та осіменіння кролиць [4].

Безумовно, технологію штучного осіменіння кролів активно використовують і вдосконалюють у країнах з розвиненим промисловим кролівництвом (Франція, Італія, Угорщина, Іспанія та ін.), де створюються щодалі нові центри, які забезпечують господарства

кращим генетичним матеріалом для їх успішного розвитку [7].

Отже, підбивши підсумки, можемо стверджувати, що кролівництво в Україні й світі не стоїть на місці. За останні 15–20 років завдяки діяльності людини в цій сфері відбулися значні зміни. Кролівництво в багатьох країнах стало самостійною й індустріальною ланкою тваринництва, а штучне осіменіння – однією з передових технологій розведення. В Україні тільки поодинокі ферми користуються штучним осіменінням як методом поліпшення господарських цінностей кролів. Це пов'язано з відсутністю власної, української, технології штучного осіменіння цих тварин. Безумовно, така ситуація дуже стримує впровадження штучного осіменіння в практику вітчизняного виробництва й потребує безпосереднього втручання науковців у галузі відтворення тварин.

*Науковий керівник –
доктор ветеринарних наук,
професор В.Й. Любецький.*

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. **Андреева В.С.** Искусственное осеменение кроликов в производственных условиях / В.С. Андреева // Вестник сельскохозяйств. науки. – 1980. – № 9. – С. 119–123.
2. **Балакирев Н.А.** Из истории развития кролиководства / Н.А. Балакирев., Р.М. Нигматуллин // Кролиководство и звероводство. – 2003. – № 1. – С. 22–24.
3. **Вакуленко І.С.** Відродження галузі кролівництва / І.С. Вакуленко, Т. Очковська // Тваринництво України. – 2007. – № 10. – С. 2–3.
4. **Вакуленко І.С.** Відродження галузі кролівництва в Україні / І.С. Вакуленко, Д. Микитюк // Тваринництво сьогодні. – 2013. – № 6. – С. 65–67.
5. **Вакуленко І.С.** Сучасний стан та перспективи розвитку кролівництва в Україні / І.С. Вакуленко // Сучасна ветеринарна медицина. – 2012. – № 2 (32). – С. 62–65.
6. **Калашник О.В.** Проблемы восстановления кролиководства в Украине / О.В. Калашник, Н.В. Омельченко // Кролиководство и звероводство. – 2004. – № 4. – С. 30.
7. **Карелина Т.К.** Организация племенного дела в кролиководстве / Т.К. Карелина // Кролиководство и звероводство. – 2004. – № 6. – С. 8–9.
8. **Кладовщиков В.Ф.** Стимулировать развитие нутриеводства и кролиководства / В.Ф. Кладовщиков, В.Н. Александров // Кролиководство и звероводство. – 2002. – № 3. – С. 23–24.
9. **Мирось В.В.** Кролівництво і звірівництво [Текст]: Навч. посібник / В.В. Мирось; Мініагрополітики, Харківський НАУ ім. В.В. Докучаєва. – Х., 2008. – 215 с.
10. **Падучева А.Л.** Искусственное осеменение кроликов / А.Л. Падучева, К.А. Максимов // Проблемы животноводства. – 1934. – № 4. – С. 143–147.
11. **Плотников В.Г.** О тенденциях развития кролиководства в мире / В.Г. Плотников // Кролиководство и звероводство. – 2003. – № 2. – С. 13–15.
12. **Плотников В.Г.** Социальные аспекты развития кролиководства / В.Г. Плотников // Кролиководство и звероводство. – 2006. – № 2. – С. 21–22.
13. **Плотников В.Г.** Эволюция технологий в кролиководстве / В.Г. Плотников // Кролиководство и звероводство. – 2010. – № 1. – С. 17–22.
14. **Родин И.И.** Искусственное осеменение кроликов / И.И. Родин // Проблемы животноводства. – 1937. – № 3. – С. 174–176.
15. **Состояние** и перспективы развития кролиководства в ряде стран мира: Информ. материал / ВНИИ информ. и техн.-экон. исслед. АПК. – М., 1988. – С. 17.
16. **Тимершин Т.Р.** Искусственное осеменение кроликов во Франции / Т.Р. Тимершин, А.В. Мещерякова // Кролиководство и звероводство. – 2007. – № 4. – С. 30–31.
17. **Тумановский Р.Ф.** Из истории кролиководства / Р.Ф. Тумановский // Кролиководство и звероводство. – 1967. – № 2. – С. 40.
18. **Уксусников В.** Новый метод случки кроликов / В. Уксусников // Кролиководство. – 1936. – № 12. – С. 19–21.

Одержано 21.01.2014

Состояние и перспективы искусственного осеменения кроликов в Украине и мире.

Ю.И. Вычерова

Рассмотрено состояние и перспективы искусственного осеменения кроликов в Украине и мире, указаны методы, используемые для такого осеменения, и их эффективность. Также отражены преимущества искусственного осеменения перед естественным.

Status and prospects of artificial insemination of rabbits in Ukraine and the world.

Y.I. Vycherova

Consisting and prospects of artificial insemination of rabbits is considered of Ukraine and world; methods and their efficiency are resulted, which are used for artificial insemination of rabbits. Advantages of artificial insemination are reflected above natural. ☉

